

T. Ágoston László

Lenkey tábornok útja Aradtól Egerig

(Részlet T. Ágoston László *Lenkey huszárok című dokumentumkötetéből*)

Lenkey János tábornok az egyetlen az 1848/49-es szabadságharc Aradon elítélt főtisztjei közül, akinek a sírja a trianoni magyar határokon belül található. Szülővárosában, Egerben, a Kisasszony temetőben alussza örök álmát a tizennegyedik vértanú, akit csupán azért nem végeztek ki a másik tizenhárommal együtt, mert a fogságban – a hadbíró fenyegetései és az örök brutalitása következtében – megőrült. Így még a vérszomjasságáról hírhedt Haynau sem merte kivégeztetni. Szenvedései azonban bár más jellegűek, korántsem voltak kisebbek társaiénál, s nem csorbítják a szabadságharcban szerzett érdemeit. Az alábbi dokumentumok azt az utat követik nyomon, amit a börtöncellában bekövetkezett halálától tett meg az örök nyugalommal adó szülőföldig.

Az alábbi tudósítás 1868. őszén jelent meg a *Vasárnapi Újságban*.

Lenkey honvéd tábornok síremlékének leleplezése Aradon¹

A hazafiúi kegyeletnek lélekemelő ünnepét ülte Arad városa f. szeptember hó 7-kén.

Majdnem húsz esztendeje, hogy az aradi vár börtönben egy szerencsétlen honvéd tábornok a honfi - bú áldozata lett.

A világsi fegyverletétel után, midőn a nagyokra mártír halál, vagy száműzetés nézett, szívében elkeseredve a vesztett ügyön megőrült aggyal önmagára mérte a halálos csapást. A vár börtön üvegdarabjai darabokra hasíták a főt, mely hóhérekre volt kiszemelve, megszüntették a szív dobogását, mely csak a hazáért dobogott.²

Ez a honvéd tábornok Lenkey N. János volt.

Az a tábornok, ki legelőször sietett, mint a württembergi huszárok kapitánya a hazaföldre, midőn meghallotta, hogy a hazának szüksége van vitézeire.

Nem kis bátorság volt a válságos napokban e merénylet, melyet ép úgy bélyegezhetek más oldalt katonai engedetlenségnek s a zászló iránti hűtlenségnek, mint a mily hazafii erényként dicsőítették a vész napjaiban az igazak.

Márcz. közepén éljenek s diadal - kiáltások között vonult be a huszár kapitány egyik határszéli városba,³ s másik évben az örült tábornok holt tetemét eltemetetlenül dobták ki az aradi vár börtön ablakán.

Barátai, ismerősei, este titokban ástak sírgödröt számára az aradi sírkertben.⁴

Majdnem húsz éven keresztül pihent a drága tetem a föld gyomrában. A sírhalom, mely fölötté domborult, a hosszú idő alatt egyenlő lett a járó - kelők földjével, a kis sír kereszt, melyet egy pár jó barát oda tűzött a sírhalom tövébe, elkorhad, eltört.

Míg az igazak, a vértanúk sírjára tűzött virágbokréta bűnténynek bélyegeztetett, csak lopva titokban lehetett megemlékezni az elhunytakról.

De később, midőn a sebek hegedtek s ismét rakni kezdhettük a rombadőlt oltárt, kegyelettel kerestük fel hamvaikat s áldozhatánk emléköknek.

Az aradi temetőben, a temető végéhez közel vagy inkább a temetőn kívül is domborult egy keskeny sír.

Eleintén tudták, hogy egy magyar tábournok teteme nyugszik ott; később elporladt a kereszt s támadtak mellette új sírok.

Jött a tél, lehullott a hó s már nem tudták melyik az új, melyik a régi sír.

A márczius ibolyája egyformán földíszíti mindkettőt; a tavasz egyformán begyepesíti a kopár sírhantokat. A mai gyermek már nem tudja, kit temettek oda tegnap s a holnap könnyen feledi a mát.

Az aradi honvédtábournok sírját sem díszíté egyéb a tavasz ibolyájánál. A tavasznak nem lehetett megtiltani, hogy kis ibolyáit ne küldje a hantok fölé, a tavaszt nem lehetett bebörtönözni a merényletéért.

Midőn a rablánczra vert gondolat szabadulni kezdett békói- tól, indítvány tétetett, hogy az aradi vértanúknak szobrot állítson a nemzet, a haza.

A fölhívásra tömegesen jöttek az adakozások s remélnünk lehet, hogy a mártírok emlékéhez méltó emlék fogja díszíteni Arad vértéret, mely a tizenhárom hős Golgothája lett.

Ugyanezen időben született meg, először Aradi orvos és Svoboda festész hazánkfiai agyában az eszme, melyet aztán az „Arader Zeitung” és „Alföld” szerkesztői melegen felkaroltak, az aradi börtönben megőrült s szerencsétlenül kimúlt Lenkey tábournok sírját is emlékkal jelölni meg. A felhívás nem maradt eredménytelen s csakhamar csinos összeg állt a szobor - bizottmány rendelkezésére.

Egy év alatt a szobor elkészült. Szeptember 7 - ike óta az elhagyott sírt szürke márványból faragott obelisk díszíti, melyen e felirat áll:

Lenkey N. János
 HONVÉD TÁBORNOK
 SZÜLETETT 1807. SZEPT. 7.
 EGERBEN
 MEGHALT
 AZ ARADI VÁR BÖRTÖNÉBEN
 1850. FEBR. 7.
 BÉKE HAMVAIRA!

Folyó hó szept. 7-kén, a tábornok születése napján, leplezték le a síremléket, melyet lapunk ábrázol.

A megyei és városi hatóságok, az aradi honvédegyelet, dalárda, tűzoltó-kar, a testvér honvédegyetek küldöttei, czéhek s beláthatatlan sokaságú minden rendű és rangú közönség volt jelen az ünnepélyen.

A sírt a boldogult tábornok rokonai s jóbarátai vették körül s forró könyveket hullattak a rég kiszenvedett tábornok porára.

Lenkey honvéd tábornok síremléke. Arad szept. 7. 1868.

(Auerbach fényképe után)

Képünk, bár kicsinyben, egy sikerült fotográfia után, ismerhetőleg mutatja még arcaikat is a megható jelenetben résztvevőknek. A nézőtől jobbra a Lenkey - család jelenvolt tagjai állnak: leány, fiú s az apa: Lenkey Károly volt honvéd - törzstiszt. Mögötte Schwarcz Ignác volt honvéd. A mellettök térdelő két alak: Gruber Ede és Pap K. Vilmos volt honvéd - huszárkapitány. A baloldalon térdelő Szinesi József, fölötte Kaufman I. volt honvédek; atána Schwarcz Antal karmester, e mögött a csanádi honvédegyelet elnöke, jegyzője és Limbek József.

„És majd, ha a nagyok síroszlopát
 A századok moha borítja már,
 A késő korra fénylőn csillog át
 Egy égből földre szállott napsugár;
 S késő idők homályán átragyog.
 Magával víve szent emléketek,
 Hogy kik egykor e fényért haltatok:
 Dicsőn, örökre benne éljete!”
 Szépfaludi

A családi iratok között fennmaradt a síremlék beszentelési ünnepélyre kiadott „menetrend” is.⁵

U T A S Í T Á S

f. 1868. év szeptember hó 7 - én
 tartandó

Lenkey N. J. tábornok
 síremléke beszentelési ünnepély
 alkalmával

a rendezők részre

M E N E T R E N D:

1. Valamennyi czéhek zászlójukkal egymás után, felállítva a zárda előtt.
2. A tűzoltó - kar fele része zenekarával s zászlajával együtt.
3. A dalárda zászlójával.
4. A koszorús leányok 2 - vel sorakozva.
5. Lenkey rokonai s a testvér - honvédegyletek küldöttjei.
6. Az aradi honvédegylet 4 - vel sorakozva.
7. Megyei, városi katonai, stb. hatóságok.
8. Egyletek.

A sírkertbe megérkezve:

A síremlék előtt az egész testület négyszeget képzend, melynek közepén a koszorús leányok és a vidékről meghívottak foglalandnak helyet.

A síremlék beszentelése után a nagy koszorút a legidősebb leányka, s utána a többi magával hozandó koszorút a sír mellé teszi, ezután alkalmi emlékbeszéd, utána a dalárda működése, s ennek végeztével a négyszög jobb szárnya a kiindulási rendben visszavonul a városház - térre.

Goldscheider H. könyvnyomdája Aradon.

Végül egy levél az aradi polgármestertől. A címzett Lenkey Károly, a tábornok unokaöccse.

Cím:

Nagyságos Lenkey Károly
nyug. posta távirda főtiszt Úrnak

B u d a p e s t

Sándor utca 7. I. em. 9 ajtó
5130/1905 szám.

Tekintetes Uram!

Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy a városi régi temetőt 1906 évi április hó 1- től megszünteti, annak helyén díszes parkot létesít; egyidejűleg elhatározta azt is, hogy az 1848/49 - iki szabadságharcban áldozatul esett és ott eltemetve lévő Lenkey János tábornok és Ormay Norbert ezredes hullamaradványait nyugvó - helyükről ki emelteti s egy vasráccsal körül kerített és a város közönsége által örökidőre fent tartott kegyeleti helyen téteti örök nyugalomra.

Azon kéréssel fordulok tehát Tekintetességedhez, mint Lenkey tábornok öcséhez, sziveskedjék velem levélileg közölni, miszerint városunk közönségének fent jelzett határozatába bele egyezik - e s nevezetesen nincs - e kifogása az ellen, hogy néhai bátyja hullamaradványai a sírkövel együtt kiemeltessenek a jelzett helyre átvitessenek.

Arad, 1905 évi december hó 29 - én.

polg. mesteri pecsét. / olvashatatlan aláírás /
kir. tanácsos
polgármester⁶.

1936-ban exhumálták Lenkey János hamvait, s az egri Kisasszony temetőben helyezték örök nyugalomra. Lenkey János honvéd tábornok, a bátyja, Lenkey Károly honvéd ezredes és édesanyjuk, Keszlerffy Terézia közös sírban fekszenek. A hamvakkal együtt elhozták az Aradon 1867-ben állított emlékművet, s ma is ez alatt „alussza álmát” a szabadságharc tábornoka.

Jegyzetek

- ¹ *Vasárnapi Újság* 1868. 45. szám 465–466. oldal
- ² Több korabeli forrás is arra utal, hogy öngyilkos lett Lenkey János a cellájában, mások az őreit gyanúsították meg gyilkossággal, az orvosi jelentés azonban egyértelműen „természetes halált” állapított meg. E legendák elterjedésének első sorban az volt az oka, hogy a negyvennyolcas iratok titkosak voltak, nemhogy az újságírók, de még a történészek se férhettek hozzá. Maradt hát a legenda, meg a jólétesültek emlékezete.
- ³ Május 30-án értek Lenkey huszárjai Kőrösmezőre.
- ⁴ Ez is a legenda része. A bátyja, Károly temettette el az aradi temetőben. Az erről szóló emlékiratai megtalálhatók A *Honvéd* 1869. évfolyama 193–194. oldalán.
- ⁵ Czagányi Lászlóné szül. Lenkey Ágnes tulajdona
- ⁶ Az eredeti levelet Czagányi Lászlóné szül. Lenkey Ágnes, Lenkey Károly posta távirta főtitzt unokája őrizte meg az utókor számára.

